

Українська мова-13 група

Дата – 27.04.2020. Викладач. Біров О.І.

Тема уроку. Складні випадки написання географічних назв..

Пояснення навчального матеріалу

Опрацювання ролика

<https://www.youtube.com/watch?v=DrFAbrswXvE>

1. Актуалізація навчальної діяльності

Чи знаєте ви?

• За якими правилами пишемо географічні українські назви? (Українські географічні назви на письмі передаються відповідно до вимови за нормами українського правопису.)

• Як передаються географічні назви слов'янських та інших країн? (Передаються в українській мові відповідно до вимог практичної транскрипції.)

2. Виконання завдань творчого характеру на основі повторення вивченого

Дослідження-узагальнення

► Ознайомитися зі складними випадками написання географічних назв. Визначити, що є знайомим, а на що слід звернути особливу увагу.

Складні випадки написання географічних назв	приклади
У назвах українських міст треба розрізняти <i>-поль</i> у небагатьох словах грецького походження (грецьке <i>polis</i> «місто») і <i>-ніль</i> (з українського «поле»)	Севастополь, Крижопіль
У географічних назвах, що мають у російській мові форму, спільну з відповідною українською е передається через <i>і</i>	Арабатська Стрілка, Біловезька Пуца
У географічних назвах, утворених від загальних назв та імен, спільних за походженням для української та російської мов, звичайно пишеться <i>и</i> в суфіксах <i>-ин</i> , <i>-инськ</i>	Карпинськ, Гусине Озеро
У географічних назвах, утворених від людських імен, пишемо <i>і</i> , як і в українській мові	Леонідово
Апостроф пишеться в географічних назвах після губних, задньоязикових <i>і</i> , <i>р</i> , а також після префіксів, що закінчуються приголосним перед <i>я</i> , <i>ю</i> , <i>є</i> , <i>ї</i> . Але, коли <i>я</i> , <i>ю</i> сполучення м'якого приголосного з <i>а</i> , <i>у</i> , то апостроф перед ними не пишеться	В'язники, Ак'яр, Вязьма, Рязань
Знак м'якшення пишеться в географічних назвах після м'яких приголосних <i>д</i> , <i>т</i> , <i>з</i> , <i>с</i> , <i>ц</i> , <i>л</i> , <i>м</i> . Але, коли <i>я</i> , <i>ю</i> , означають сполучення м'якого приголосного з <i>а</i> , <i>у</i> , то перед ними <i>ь</i> не пишеться	Пхеньян, Усол'є, Аляска, Тюмень

Особливу увагу слід звернути на правопис складних і складених географічних назв як українського, так і іншомовного походження. Вони пишуться окремо, разом і через дефіс.

Окремо пишуть географічні назви, утворені:

- поєднанням іменника та узгодженого з ним прикметника: *Новий Буг*, *Кривий Ріг*;
- поєднанням іменника та узгодженого з ним порядкового числівника: *Залісся Перше*, *Гільча Друга*.

Разом пишуть географічні назви, утворені:

- від прикметникових та іменникових основ, з'єднаних єднальним звуком: *Новоукраїнка*, *Верхньоторецьке*, *Теплогірськ*;
- поєднанням числівникових та іменникових основ: *Пятигорськ*, *Тридуби*, *Семикаракорськ*;

- поєднанням двох іменникових основ за допомогою єднального звука: *Волгодонськ, Індокитай*;
- сполученням дієслова у формі наказового способу та іменника: *Гуляйполе, Копайгородок*.

Через дефіс пишуть географічні назви, утворені:

- поєднанням двох іменників без єднального звука: *Пуца-Водиця, Коста-Ріка, Тель-Авів*;
- поєднанням іменника й постпозитивного прикметника: *Новгород-Волинський, Кам'янець-Подільський*;
- поєднанням двох імен або імені та прізвища за допомогою єднального звука: *Андрієво-Іванівка, Івано-Франківськ, Михайло-Коцюбинське*;
- поєднанням двох іменників, перший з яких вжито в називному відмінку, а другий — у непрямому відмінку з прийменником чи іншим службовим словом; дефісом виділяється прийменник (службове слово) з обох боків: *Ростов-на-Дону, Порт-о-Пренс, Па-де-Кале*;
- поєднанням перших складових частин *соль-, спас-, усть-, вест-, іст-, нью-, сан-, Санкт-, сант-, санта-, сент-, сен-* з кінцевими назвотворчими частинами *-рівер, -сіті, -сквер, -стрит, -фіорд*: *Соль-Вичегодськ, Спас-Клепики, Усть-Лабінськ, Вест-Індія, Санкт-Петер-бург, Іст-Ривер, Монк-тон-Сіті* і т. ін.

Диктант-переклад

► Запишіть під диктовку перекладені з російської мови подані географічні назви. Воронеж, Мариуполь, Запорож'є, Харків, Черновці, Тернополь, Нікополь, Ірпень, Одеса, Кривой Рог, Каменец-Подольськ.

Розподільна робота

► Подані географічні назви напишіть відповідно до правил правопису, поділіть їх на групи: географічні назви, які пишуться а) разом; б) через дефіс; в) окремо. Поясніть правопис кожної назви.

Верхньо/дніпровських, Кам'янець/Подільський, Новгород/Сіверський, Західний/Буг, Рава/Руська, Конча/Заспа, Улан/Уде, Вишній/Волочок, Давидів/Брід, Залісся/Перше, Біло/пілля, Старо/костянтинів, Дво/річчя, Баня/Лука, Харків/Товарний, Дмитро/Варварівка, Буенос/Айрес, Усть/ Каменогорськ, Санкт/Петербург, Атлантик/Сіті, Глинськ/Загора, Азово/Чорномор'я, Мало/Ярославець, Ясно/городка, Широкий/Яр, Повалізька/ Бистриця, Копай/городок, Крути/бороди, Гуляй/поле, Великий/Устюг, Ла/Манш, Вест/Індія, Соль/Ілецк.

Тестова робота

1. Географічні назви — іменники, що складаються з прикметника та іменника, з'єднаних сполучним звуком, а також прикметники, що походять від них, пишуться.

А через дефіс;

Б разом.

2. *Верни/город, Печи/води, Копай/город, Гуляй/поле, Крути/бороди* пишуться

А разом;

Б через дефіс.

3. Географічні назви з другою частиною *-град, -город, -ніль, -поль, -абаль, -акан, -бург, -ленд, -нілс-, -таун, -шир, -штадт* пишуться разом.

А так;

Б ні.

4. Слова *Давидів/брід, Вишній/Волчок, Гола/Пристань, Зелена/Гура, Новий/ Сад, Стара/Планина, Широкий/Яр* пишуться.

А через дефіс;

Б окремо.

5. Географічні назви з першим складовими частинами *соль-, усть-, іншомовними вест-, іст-, нью-, сан-, санки-, сан-, санта-, сен-, сент-*, із кінцевими назвотворчими частинами *-рівер, -сіті, -сквер, -стрит, -фіорд* пишуться

А через дефіс;

Б окремо;

В разом.

6. Слова *Орехово/Зуєво, Пуца/Водиця, Кам'янець/Подільський, Харків/Товарний, Чехо/Словацьчина, Ельзас/Лотарінгія, Коло/Михайлівка, Віта/Поштова* пишуться.

А через дефіс;

Б окремо.

7. Географічні назви, що складаються з іменників, які поєднуються українськими або іншомовними прикметниками, сполучниками чи мають при собі частку, артикль, пишуться через дефіс.

А так;

Б ні.

8. Слова *Алма/Ата, Іссик/Куль, аддис/абібеський, буенос/айреський, Нар'ян/ Мар, Улан/Уде, Чатир/Даг* пишуться.

А через дефіс;

Б окремо.

9. Слова *Яр/під/Зайчиком, Новосілка/на/Дніпрі, Ростов/на/Дону, Ріо/де/Жанейро, Ла/Мани, Франкфурт/на/Майні, Ла/Плата* пишуться окремо.

А Так;

Б ні.

Домашнє завдання

Виконати вправу 2, 5 ст. 140.